LØSSALG 25 ØRE

Helgelands Blad

Nummer 43 Sandnessjøen onsdag 15. april 1959 56. årgang

Tangen kan gi grunnlag for storindustri.

Av 20 millioner tonn utnyttes bare en brøkdel i dag.

Tangskjæring gir gode ekstrasKillinger, og her er tre glade jenter i ferd med å tjene seg penger i ferien.

Norge har langs titusener kilometer strandlinje Europas rikeste forekomster av tang og tare, og allerede sagaen forteller at disse algene ble brukt av våre forfedre som gjødsel og dyrefor — og delvis som menneskefode. Det siste høres krisebetont, men den dag i dag bruker kinesere og japanere hundretusener tonn tang og tare til minst et snes forskjellige retter som langtfra er «nødmat», etter hva en kinesisk doktor i algeforsking — algologi — har berettet i Norge. Utnyttelse av disse veldige mengdene, av vår fremste algolog, professor dr. philos. Henrik Printz anslått til 20 millioner tonn, hvorav tredjedelen fornyes hvert år, er forskningsfelt for det nå til år gamle Norsk Institutt for Tang- og Tareforskning. Det ble opprettet og drives ennå av Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd, med et årsbudsjett på 350 000 kroner. Hovedsetet er i det tekniske høyskolemiljøet i Trondheim, men instituttet har også et par forskere på Blindern i Oslo.

Tang og tare vokser i ca. 400 forskjellige utgaver langs norskekysten. Fordi de lever i havvann, som er rikt på mineralske salter etter årmillioners utvasking av landjorden, konsentrerer algene næringen så sterkt at f. eks. tangmel ikke kan gis alene, men må blandes ut med andre formidler og gis som tilsetning.

Gjennom århundredene har havalgene vært nyttet på forskjellig vis. Den industrielle utnyttelse begynte i første halvdel av 1600-tallet, med brenning av alger for å få soda til glass og såpe. Selv om dette bare ga 4 prosent soda, var det hovedmetoden inntil Leblanc nær et århundre seinere fant en billigere måte å lage soda på. Brenning av tang og tare forsvant de fleste steder, men da jod ble oppdaget i havalgene av franskmannen Curtois i 1811 og joden hurtig ble alminnelig brukt i medisinen, flammet bokstavelig talt algebålene opp pånytt. Helt til ca. 1935, da andre og billigere måter å lage jod på fortrengte denne, var tarebrenning en god og sikker inntektskilde for kystbefolkningen. Opptil 100 000 tonn om året ble brent, og ca. 6000 tonn aske ble eksportert i gode år.

I de seinere to tiår har interessen for algene som råstoff igjen fått nytt liv, og den øker stadig. Kjemisk sett er algene særlig interessante fordi de på mange måter skiller seg fra landplanter, og norske fabrikker lager råstoffer av alger for en mengde produkter. De såkalte alginater kan f. eks. brukes til framstilling av fortykningsmidler, er stabiliserende faktor i øl og mat, brannsikre tekstiler, plaststoffer, kosmetika, medisin, tannproteser, knapper, kunstig horn, maling, iskrem og mange andre produkter, ialt ca. 1000.

Etter krigen har vi også fått en rekke fabrikker, store og små, som lager tangmel, dessverre av noksåvarierende kvalitet. Tang- og Tareinstituttet har særlig interessert seg for denne utnyttelsesmåte, ikke minst fordi den krever et rimelig maskinelt utstyr eller kan bruke det som finnes i landets ca. 75 sildoljefabrikker. De er gjennomsnittlig beskjeftiget bare 10 — 40 dager om året, kan landsforeningens formann, direktør G. Gundersen fortelle, og det er innlysende at en økt utnyttelse av deres kapasitet er nasjonaløkonomisk hensiktsmessig. Dette klaffer godt med at en rask tørking av fersk vare gir det beste produkt, og nettop dette kan gjøres i sildoljefabrikkenes svære tørketromler.

Tangmel ble forsøksvis laget i Norge allerede for 25—30 år siden, men slo ikke an; en skjebne som forøvrig også ble sildemelet til del i de første år. Etter Krigen kom det mer fart i produksjonen, og kjemiske analyser ved instituttet har vist at tangmelet bl. a. inneholder vitamin B 12, som ikke finnes i landplanter. Dessuten finnes alt vi ellers trenger av sporstoffer og en imponerende vitaminrekke. Det ser ut til at fargen kan henge sammen med innholdet, og dette undersøkes ved instituttet. Man har funnet at et grønt tangmel i forbausende grad holder på innholdet av det ellers nokså flyktige karoten, et forprodukt for A-vitaminet og et av de mest verdifulle stoffer i tangmelet.

Den interesserte industri følger nøye utviklingen i forskningen. Tang og Tareinstituttet har lenge hatt samarbeid med bl.a. en produsent i Lysøysund, hvorfra tangmel er sendt til en rekke forsøk rundt om i Norge og til utlandet. Ved forsøkene har det vist seg ofte forbausende gunstige resultater. Kyr har gitt mer og bedre melk, sauer holder seg friskere og gir mer ull, høns har nesten fordoblet eggleggingen — og gjødsling har gitt opptil dobbelt så store og flere jordbær. Fra den svenske renforskningen er kommet rapport om gunstige resultater av å gi tangmel til reinflokker, og fra en tysk landbrukshøgskole berettes at levetiden fordobles for oksesperma — noe som vel kan få betydning for kunstig inseminasjon og rimer godt med de konserverende egenskaper som utnyttes industrielt på annet vis.

Tang- og Tareinstituttet har oppmuntret og bidratt til vitenskapelige forskingsforsøk, som synes å bekrefte de nevnte forsøk rundt om i Norge. Et forsøk med tangmel til flere tusen sauer i Sør-Trøndelag, foranstaltet av distriktsveterinær Erik A. Sæter i samarbeid med instituttet, var meget vellykt og oppmuntret til forsøk på storfe. Dette skal komme i stand så snart herr Sæter har fått tak i nok tvillinger. Forsøk på gris skal finne sted på Staur gård i Stange, forpaktet av Statens Kornforretning, hvis direktør Storleer er sterkt interessert i dette. Forøvrig vil forsøkene foregå under overoppsyn av professor dr. agr. Knut Breirem på Norges Landbrukshøgskole, som for alvor er blitt interessert i tangmelet. Tidligere har forøvrig professor Johs. Hole utført vellykte fôringsforsøk med tangmel til kyllinger og høns.

— Det er en nasjonal oppgave, erklærer styreformannen i Norsk Institutt for Tang- og Tareforsking gjennom alle dets til leveår, professor dr. philos. Trygve Braarud (som selv er marin biolog), — å søke å skape et grunnlag for økt praktisk utnyttelse av våre veldige tang- og tareforekomster. Men det må nødvendigvis bli et langsiktig arbeid, selv om våre forskere er nådd langt på de ti årene.

Ennå produserer 30—40 norske fabrikker, de fleste små «tangmøllers som bruker bergtørket råstoff, bare ca. 10 000 tonn tangmel om året. Av dette går ca. ⅔ til eksport. Med flere gunstige resultater av fôringsforsøkene — og det tviler ikke industriens menn på, heller ikke forskerne ved instituttet — og med de uuttømmelige forekomstene har vi utsikter til å skape en ny storindustri langs kysten.

I århundrer har kyst bønder gjødslet med tang og tare, og moderne forsking bekrefter nytten. I dag brukes traktor ved transporten, men eller er metoden den samme.

LØSSALG 25 ØRE

Helgelands Blad

Nummer 47 Sandnessjøen fredag 24. april 1959 56. årgang

Utviding av tangmel-fabrikken på Brasøy.

Bedriften får bl.a. elektrisk tangtørkeranlegg. 75 000 kroner av egenkapital på 100 000 sikret

Alstahaug Tang- og Tareindustri A/L som ble startet for nær et tiår siden, arbeider nå med utvidelsesplaner som tar sikte på å foredle tangen fram til ferdig produkt. Bedriften startet med oppkjøp av tang og tare for fabrikker sørpå. Til dette formål ble det bygd en større lagerbygning på Brasøy. I lagerhuset som er stort nok til å romme nødvendig maskineri til produksjon av ferdig tangmel, er installert en mølle som grovmaler tangen. Lagerhuset og møllen representerer første byggetrinn ved anlegget, og bedriften har på dette grunnlag vært i drift et par sesonger. Den grovmalte tangen sendes sørover til videre foredling, og dette vil også bli gjort i kommende sesong. Men fra neste år av vil bedriften kunne produsere melet selv hvis finansieringsspørsmålet for 2. byggetrinn blir løst.

Finansieringsplanen regner med en investering på 285 000 kroner, får Helgelands Blad opplyst. Utbyggingsfondet for Nord-Norge er meget interessert i planene og har gitt tilsagn om lån hvis bedriften kan reise en egenkapital på 100 000 kroner. Det er arbeidet med egenkapitalen som har voldt en del vanskeligheter. Den er søkt skaffet til vege bl.a. ved innskudd fra en del kommuner. Av disse har Sandnessjøen, Herøy og Alstahaug gitt tilsagn om innskudd på 5000 kroner hver, mens Leirfjord og Nordvik ikke har funnet å kunne være med. Dønnes skal ta spørsmålet opp under budsjettbehandlingen mens Tjøtta er villig til å yte innskudd på nærmere fastsatte betingelser. Kommunestyret vil at det skal opprettes samleplasser for tang i Tjøtta. Rederiet A. F. Khaveness, Oslo, har skutt inn 10 000 kroner i foretagendet og i alt er 75 000 kroner av egenkapitalen sikret. Muligens vil Nord-Norgefondet kunne akseptere denne egenkapitalen. Det ville i tilfelle være meget beklagelig om utvidelsesplanene skulle strande på et så vidt beskjedent beløp.

Utvidingsplanene omfatter bl.a. anskaffelse av elektrisk tørke, og under de dårlige tørkeforhold vi har her oppe, vil en slik innretning få umåtelig betydning for omfanget av sankingen, i det man da ble uavhengig av værforholdene under tørkingen.

Tangsankingen i gang.

Takket være den milde vinteren, har det latt seg gjøre å drive med tangsanking allerede i flere uker, og nedbøren har heller ikke vært mer sjenerende enn at tangen er blitt tørr på nesten like kort tid som i sommermånedene.

På grunn av at flertallet av den mannlige befolkning har vært fraværende på vinterfiske, har tangskjæringen innskrenket seg til sysselsetting for heimeværende eldre menn og kvinner, og barn også i den utstrekning det ikke kolliderer med skolearbeidet.

Hittil i år er brakt i land og tørket en 8-10 tonn tang, meldes fra Brasøy, og dette er et pent resultat når en tar i betraktning at det ennå er en halvannen uke igjen til mai. Sesongen er således vel begynt, og siste uke steg tallet på tangsankere sterkt, skjønt tørkemulighetene i øyeblikket ikke er de beste.

Tangmelfabrikken på Brasøy har ikke hatt mølla i drift ennå i år, men tar mot den ferdigtørkede tangen for lagring også fra tangsankere i Husvær, Sandvær og andre øyer innen området.

LØSSALG 25 ØRE

Helgelands Blad

Nummer 59 Sandnessjøen onsdag 27. mai 1959 56. årgang

Tarefabrikken på Brasøy. Kommunestyret i Sandnessjøen har vedtatt å tegne aksjer for ytterligere 4000 kroner i Alstahaug Tang- og Tareindustri slik at kommunens samlede aksjekjøp i denne bedriften nå kommer opp i 10 000 kroner.

LØSSALG 25 ØRE

Helgelands Blad

Nummer 72 Sandnessjøen fredag 26. juni 1959 56. årgang

Tillegg 50000 til Brasøyfabrikken.

Helgeland Teglverk får ytterligere lån på 250 000 kroner.

Utbyggingsfondet for Nord-Norge har på styremøte vedtatt å innvilge lån på henholdsvis 700 000 og 300 000 kroner til to kombinerte trål- og fangstfartøyer hjemmehørende i Tromsø. Førstnevnte er betinget av Kongens godkjenning. Uten å ta endelig standpunkt stilte styret seg dessuten i prinsippet positivt til finansieringen av en, eventuelt to, trålere til et Harstadrederi.

En bedrift i Alstahaug kommune som produserer tang-og taremel og som tidligere har fått innvilget et lån i fondet på 40 000 kroner, fikk innvilget et tilleggslån på 50 000 kroner til fullføring av anlegget.

En bedrift i Nesna som tidligere har fått innvilget lån på tilsammen 135 000 for framstilling av filtstøvler, fikk innvilget et tilleggslån på kroner 50 000 i samband med utvidelse av produksjonen.

A/S Helgeland Teglverk, som tidligere har fått innvilget lån i fondet på tilsammen 1,1 million kroner — fikk innvilget et tilleggslån på 250 000 til bl. a. fullføring av anlegget. Fabrikken påregnes å komme i drift i denne sesong.

Et sagbruk og høvleri i Mo i Rana fikk innvilget et lån på 100 000 kroner i samband med flytting og utvidelse av bedriften.

Helgelands Blad

LØSSALG 25 ØRE

Nummer 134 Sandnessjøen onsdag 18. november 1959 56. årgang

Full produksjon av tareprodukter på Brasøy til våren.

Nytt maskineri som også kan brukes til guano under montering

På møte i Alstahaug kommunestyre nylig ble det vedtatt å garantere for et lån i Alstahaug Sparebank på 50 000 kroner til Alstahaug Tang- og Tareindustri, Brasøy. Avdragstiden settes til 10 år. Dette lånet betyr at finansieringen er sikret for full utbygging av anlegget på Brasøy, opplyser arbeidsformann Barl Brasø til Helgelands Blad. Fabrikken blir fra kommende sesong i stand til å foredle taren til fullt ferdig produkt. Dette innebærer bl. a. at fabrikken kan ta i mot råtang, hvilket vil gjøre sankerne uavhengig av godt vær til tørk av taren.

I øyeblikket pågår montering av tørkeanlegget i fabrikken og etter hvert kommer nå utstyret som trengs slik at hele anlegget skal være ferdigmontert i løpet av vinteren, opplyser herr Brasø. Foruten tørken skal det monteres melkvern, diverse avkjølingsanordninger, oljefyringsanlegg med 50 tonns oljetank til tørken, vekt og andre ting. Ialt blir det investert omlag 150 000 kroner i den siste utvidelsen, og pengene er skaffet til vege ved andelstegninger, lån i utbyggingsfondet for Nord-Norge og ved det kommunegaranterte lånet. Blant andelshaverne er Algea Produkter, Kristiansund, som bedriften hittil har hatt et godt samarbeid med, og som formentlig skal forestå salget av produktene fra Brasøy, i hvert fall i de første årene framover. De to siste sesongene har bedriften produsert halvfabrikata for Algea.

For taresankerne vil det bli ganske revolusjonerende at bedriften til sommeren kan ta i mot råtang. Dermed gjør man seg uavhengig av værforholdene som de siste sesongene har ødelagt mye. Mottaket av råtang betyr imidlertid ikke at det ikke fortsatt skal tørkes tare. Prisene er stipulert slik at det formentlig vil lønne seg å ta merarbeidet med å tørke taren hvis tørkeforholdene blir gode.

Herr Brasø opplyser videre at prisen for råtaren ikke er fastsatt ennå, men fabrikken i Kristiansund betalte 4 øre kiloet for råtang.

Under gunstige forhold kan en mann klare å skjære omkring to tonn på en dag. Han kommer da opp i en dagsfortjeneste på 70—80 kroner, hvilket skulle kunne friste noen hver til å ta fatt. Man bør imidlertid ha en drektig føringsbåt hvis man skal kunne drive mest mulig rasjonelt. På bedriften regnes med drift i to skift i sesongen, og det skulle gi arbeid til 8—9 mann, opplyser herr Brasø. Blir det gode avsetningsforhold, er det mulig det blir drift i tre skift.

Maskineriet kan imidlertid også brukes til andre ting enn foredling av tare. I fjor ble det gjort et forsøk med maling av guano, og resultatet ble bra selv om prisforholdene ikke var de beste. Nå står man enda bedre rustet i og med at tørken kan tas i bruk. Bortsett fra at det mangler limvannsanlegg er maskineriet også brukbart til framstilling av sildemel.